

Molnár Géza

NEMZETISÉGI TANULÓK ANYANYELVI OKTATÁSA A STATISZTIKA* ADATAINK TÜKRÉBEN

A nemzetiségi tanulók anyanyelvi iskoláztatását a két világháború között bizonytalan lábakon álló jogszabály rendezte, mely mindig a külpolitika pillanatnyi helyzetétől függött. A felszabadulás utáni helyzet gyökeresen megváltozik. Az új Jugoszlávia a nemzetiségi egyenjogúságot az új társadalmi rend egyik alappillérenek tekinti.

Emlékeztetőül idézzük a Jugoszláv Népfelszabadítási Antifasiszta Tanács II. ülészakán, 1943. november 29-én Jajceban hozott határozatokat. Ez az ülés vetette meg az ország föderációs berendezésének alapjait. Az itt és ekkor hozott határozat 4. pontja a kisebbségekkel foglalkozik és kimondja: „A jugoszláviai nemzeti kisebbségeknek az összes nemzeti jogai biztosítottak.”

Ez az első hivatalos állami okmány, mely a kisebbségek helyzetét szabályozza. Eddig csupán a Jugoszláv Kommunista Párt hirdette ezeket az eszméket, most ugyanezek helyet kaptak, nagyon következetesen, egy új társadalmi berendezésen alapuló ország első okmányában is. Nem véletlen ez, mert ez a Jugoszláv Kommunista Párt eszmei hitvallásának győzelme és gyakorlati megvalósítását tükrözi.

A későbbi keletű okmányok sem mellőzik a nemzeti kisebbségek ügyeinek következetes védelmét. Így van ez az 1946. január 31-én hozott első alkotmányban (a 13. és 21. szakasz) és az 1953. évi alkotmányban is.

Az 1963. április 7-i alkotmány használja először a nemzetiség kifejezést az eddigi nemzeti kisebbség helyett. Mivel a számbeli kisebbség jogai azonosak az ún. többséggel, ezért nem lehet tovább kisebbségről szólni, mert ez tévesen azt is jelentheti, hogy a jogok csorbítottak.

Az 1968. december 26-án meghirdetett alkotmányfüggelék ismét megerősíti a népek és nemzetiségek egyenjogúságát, melyet a XIX. függelék első szakasza így fogalmaz meg: „A Jugoszláv Szocialista Szövetségi Köztársaságban egyenjogúak a népek és nemzetiségek.” A most érvényben

* Ebben a munkában jelentkező adatokat a Statisztikai Hivatal évkönyveiből merítettük.

lévő alkotmány sem kerüli meg az egyenjogúság örökérvényű igazságát.

Bennünket tovább az érdekel, hogy az eddig felsorolt dokumentumokban megszövegezett jogok miként szabályozzák az anyanyelvi iskoláztatás jogát. Ez a jog az, melyet minden család közvetlenül is gyakorolhat, sőt kötelessége is. Minden egyenjogúságról hirdetett íge tárgyitalan, ha azt nem követik olyan gyakorlati megvalósítások, melyek ennek a jognak gyakorlását lehetővé teszik. Itt egyike a legfontosabbaknak az anyanyelvi iskoláztatás kérdése, mert ha ez hiányzik, akkor a további fejlődés és a fennmaradás lehetőségei csak deklarációkká sülyednének. Különösen azért fontos ennek a kérdésnek részletes taglalása, mert a Jugoszláv Királyságban éppen ezeknek a jogoknak való gyakorlása volt alaposan megnyirbálva.

A Közoktatásügyi Minisztérium közzétett adatai szerint az 1931/32-es tanévben a legjelentősebb számban élő kisebbségek alig vagy egyáltalán nem tanulhattak saját anyanyelvükön. A következő adatok ezt ékesen bizonyítják.

A KISEBBSÉGI ELEMI ISKOLÁK, TANULÓK ÉS PEDAGÓGUSOK SZÁMA

1931/32-es iskolaév

Oktatási nyelv	Iskolák (óvodákkal együtt)	Tanulók	Pedagógusok
Csehszlovák	132 (1)	7.803	132
Magyar	534 (38)	30 015	507
Német	807 (39)	24 005	802
Román	78 (3)	4 789	68
Ruszin	21 —	1 273	21

A fenti kimutatásban az iskolák száma alatt feltehetően a tagozatok (osztályok) száma értendő, mert különben az adatok nem adnak érthető képet a helyzetről. Ezt elsősorban az első és az utolsó számoszlop összevetése igazolja.

Szembeötlő, hogy csupán öt nemzetiség számára nyíltak iskolák, a többi ilyen jogokat nem élvezhetett.

Az 1938/39-es tanévről készült kimutatás már részletesebb adatokat közöl, s ezek vizsgálódásunk alapjait képezhetik.

A KISEBBSÉGI ELEMI ISKOLÁK SZÁMA

1938/39-es tanév

Oktatási nyelv	Iskola	Osztály	Tanuló	Pedagógus
Csehszlovák*	42	132	7.480	181
Magyar	183	452	27.915	374
Olasz	5	—	422	30
Német	288	748	38.458	711
Román	33	82	4.742	103
Ruszin	3	23	1.415	46
Összesen	554	1.444	80.432	1.445

Az anyanyelvi iskoláztatás joga és feltételeinek biztosítása az új Jugoszláviában a már említett alkotmányokból fakad. Azok további szabályozását már az oktatási törvények rendezik. Ezekben pedig helyet kapott a nemzetiségi anyanyelvi oktatás egyenrangúsága is.

A nemzetiségi nyelveken folyó oktatási jog ilyen következetes megszövegezése meghozta a gyümölcsét is. Olyan tannyelvű iskolák is létesülnek, melyek a háború előtt nem léteztek. Közvetlenül a háború után megnyílnak az albán, a bolgár, a cseh, a román és a török tannyelvű elemi iskolák, velük párhuzamosan pedig a középiskolák is. Mind több szülő él ezzel az alapvető joggal, és gyermekét anyanyelvén iskoláztatja. Az iskolákban rohamosan megnőtt a nemzetiségi tanulók száma, egymás után nyílnak meg az iskolák egyes keretében a nemzetiségi tagozatok. Ezzel az örvendetes jelenséggel egyidőben pedig felvetődik a nemzetiségi pedagógusok képzése is.

A következő oldalakon közölt táblázatokból világosan kitűnik, hogy évről évre növekszik a tanulók száma. A táblázatokban az elemi iskolák adatait közöljük. Az 1949/50-es tanévtől az 1976/77-es tanévig tartó huszonnyolc év adatait soroljuk fel. A korábbi évek statisztikai kimutatásai hiányosak, ezért azokat nem vehettük figyelembe.

Összehasonlítva a háború előtti utolsó év adataival, nyilvánvalóak a kedvező változások.

* Nem különböztetik meg a cseh nyelvet a szlováktól

**A NEMZETISÉGI ELEMI ISKOLÁK
ÖSSZESÍTŐ ADATAI**

Iskolaév	Iskola	Osztály	Tanuló	Pedagógus
1949/50*	1.398	—	172.708	2.555
1950/51*	1.459	3.069	175.313	2.922
1951/52*	1.556	3.992	167.411	3.242
1952/53	1.566	5.454	201.014	4.989
1953/54	1.584	5.844	203.060	5.427
1954/55	1.565	6.001	204.620	5.768
1955/56	1.520	6.038	204.067	5.906
1956/57	1.463	5.939	201.781	6.148
1957/58	1.449	6.019	201.675	6.143
1958/59	1.432	6.173	201.741	6.435
1959/60	1.440	6.412	209.961	6.405
1960/61	1.443	6.787	218.965	6.615
1961/62	1.391	7.005	225.833	7.082
1962/63	1.413	7.277	237.947	7.314
1963/64	1.419	7.582	244.453	7.842
1964/65	1.428	7.830	248.853	8.717
1965/66	1.422	8.054	253.588	9.340
1966/67	1.433	8.535	260.113	9.967
1967/68	1.445	8.919	268.090	10.877
1968/69	1.481	9.454	281.182	11.721
1969/70	1.504	10.195	294.609	12.447
1970/71	1.509	10.520	303.316	13.043
1971/72	1.529	11.151	315.388	13.629
1972/73	1.541	11.676	331.021	14.388
1973/74	1.553	12.098	341.823	15.004
1974/75	1.552	12.523	355.486	15.866
1975/76	1.555	12.892	366.809	20.172
1976/77	1.527	13.136	377.453	16.836

Az előbbi táblázatból kitűnik, hogy az anyanyelvükön tanuló nemzetiségi gyermekek száma állandó növekedési irányzatot mutat. A vizsgáldási időszakban több mint kétszeresére növekedett.

Érdekes és értékes összevetni, hogy az anyanyelvükön tanuló elemisták hány százalékát képezik az ország össztanulóinak. Az 1938/39-es tanévben ez a százalék 5,619-et tesz ki, a további években így változik:

* A mai elemi iskolák V—VIII. osztálya (al)gimnáziumnak számított.

**ANYANYELVÜKÖN TANULÓ NEMZETISÉGI GYERMEKEK ÉS
AZ ORSZÁG TANULÓI SZÁMÁNAK ÖSSZEHASONLÍTÁSA
(százalékokban)**

Tanév	Arányszám	Tanév	Arányszám
1949/50	8,688	1964/65	8,373
1950/51	9,123	1965/66	8,609
1951/52	10,251	1966/67	8,903
1952/53	12,251	1967/68	9,292
1953/54	12,067	1968/69	9,779
1954/55	11,630	1969/70	10,326
1955/56	10,662	1970/71	10,700
1956/57	9,620	1971/72	11,125
1957/58	8,711	1972/73	11,588
1958/59	8,312	1973/74	11,812
1959/60	8,107	1974/75	12,399
1960/61	7,920	1975/76	12,841
1961/62	7,798	1976/77	13,241
1962/63	8,004		
1963/64	8,202		

Nem lennének tárgyilagosaak, ha kizárólag a tanulók számának összevetésére alapoznánk megítéléseinket, mert a lakosság növekedésével a tanulók száma is gyarapodik. Ezért a háború utáni négy népszámlálás adatait is figyelembe kell venni, és megvizsgálni, hogy a nemzetiségek hány százaléka él az anyanyelvi iskoláztatás jogával.

A NEMZETISÉGI LAKOSSÁG ANYANYELVI ISKOLÁZTATÁSA

A népszámlálás éve	Nemzetiségi lakosság száma	Elemi iskolába járó tanulók %
1948	1.950.446	8,8
1953	2.049.926	9,9
1961	2.010.584	11,4
1971	2.420.500	13,0

A háború előtti népszámlálás adatait figyelmen kívül kellett hagyni, mert a nemzetiségek, akkor kisebbségek, szabadon nem nyilváníthatták ki nemzeti hovatartozásukat, ezért minden összehasonlítás téves következtetéseket vonhatna maga után.

A felsorolt adatokból kitűnik, hogy az anyanyelvi iskoláztatás jogának gyakorlása állandó és következetes.

Nem hagyható figyelmen kívül a nemzetiségi elemi iskolák tanulói számának külön-külön bemutatása, már azért sem, mert nem azonos módon viselkednek ezek az adatok. A következőkben táblázatos kimutatást közlünk arról, hogy évről évre miként változott az elemi iskolai tanulók száma, de a pedagógusok számát is bemutatjuk, mert a pedagógusok kétségtelenül az oktatás fontos tényezői.

ALBÁN TANNYELVŰ ELEMI ISKOLÁK

Iskolaév	Iskola	Osztály	Tanuló	Pedagógus
1949/50	773	1.836	99.565	1.157
1950/51	844	1.331	103.273	1.442
1951/52	855	2.070	94.876	1.563
1952/53	849	2.729	107.350	2.231
1953/54	898	2.974	108.942	2.520
1954/55	903	3.115	112.530	2.777
1955/56	891	3.138	114.100	2.881
1956/57	856	3.164	113.584	2.867
1957/58	847	3.265	116.011	2.907
1958/59	852	3.435	117.709	3.091
1959/60	873	3.659	125.077	3.264
1960/61	897	4.041	134.941	3.521
1961/62	870	4.304	142.725	3.967
1962/63	908	4.599	154.909	4.211
1963/64	917	4.851	162.356	4.535
1964/65	935	5.110	169.142	5.153
1965/66	945	5.375	176.723	5.838
1966/67	959	5.830	186.119	6.275
1967/68	973	6.212	196.583	7.171
1968/69	1.015	6.767	210.910	7.963
1969/70	1.040	7.516	227.493	8.658
1970/71	1.045	7.840	238.322	9.182

Iskolaév	Iskola	Osztály	Tanuló	Pedagógus
1971/72	1.071	8.476	252.855	9.961
1972/73	1.094	9.023	269.571	10.591
1973/74	1.109	9.484	282.555	11.275
1974/75	1.114	9.895	298.659	11.972
1975/76	1.131	10.345	308.956	16.362
1976/77	1.132	10.642	321.852	23.101

BOLGÁR TANNYELVŰ ELEMI ISKOLA

Iskolaév	Iskola	Osztály	Tanuló	Pedagógus
1949/50	95	134	5.272	114
1950/51	104	138	5.199	134
1951/52	103	141	4.772	140
1952/53	111	222	6.758	215
1953/54	101	228	6.599	229
1954/55	99	230	6.574	227
1955/56	95	227	6.755	228
1956/57	94	213	6.762	229
1957/58	99	220	6.913	261
1958/59	96	222	7.023	267
1959/60	97	219	7.091	266
1960/61	94	219	7.146	259
1961/62	89	218	6.862	264
1962/63	93	222	7.117	273
1963/64	87	222	7.020	269
1964/65	86	211	6.574	265
1965/66	82	205	6.199	256
1966/67	84	206	5.828	281
1967/68	82	208	5.470	260
1968/69	84	201	5.378	263
1969/70	86	201	4.970	257
1970/71	82	193	4.669	255
1971/72	82	199	4.491	264

Iskolaév	Iskola	Osztály	Tanuló	Pedagógus
1972/73	78	193	4.295	262
1973/74	79	195	4.212	262
1974/75	78	193	4.054	265
1975/76	78	193	3.799	270
1976/77	60	160	3.078	237

CSEH TANNYELVŰ ELEMI ISKOLÁK

Iskolaév	Iskola	Osztály	Tanuló	Pedagógus
1949/50	20	47	704	25
1950/51	20	29	872	24
1951/52	19	37	846	27
1952/53	19	43	931	38
1953/54	20	45	987	37
1954/55	21	46	1.011	42
1955/56	19	43	1.037	45
1956/57	22	47	1.205	49
1957/58	21	46	1.130	43
1958/59	22	42	1.040	44
1959/60	22	42	1.100	42
1960/61	19	37	945	40
1961/62	13	31	825	35
1962/63	13	32	850	34
1963/64	12	27	712	32
1964/65	12	25	826	34
1965/66	13	31	814	33
1966/67	13	31	811	35
1967/68	12	33	796	47
1968/69	12	34	789	47
1969/70	12	37	683	48
1970/71	13	36	694	52
1971/72	13	42	659	47
1972/73	14	43	777	47
1973/74	13	37	648	52

Iskolaév	Iskola	Osztály	Tanuló	Pedagógus
1974/75	13	37	607	53
1975/76	13	37	593	51
1976/77	13	41	664	50

GÖRÖG TANNYELVŰ ELEMI ISKOLÁK

Iskolaév	Iskola	Osztály	Tanuló	Pedagógus
1949/50	—	—	—	—
1950/51	—	—	—	—
1951/52	1	1	62	1
1952/53	1	1	48	1
1953/54	—	—	—	—

MAGYAR TANNYELVŰ ELEMI ISKOLÁK

Iskolaév	Iskola	Osztály	Tanuló	Pedagógus
1949/50	235	794	36.533	588
1950/51	212	819	36.872	681
1951/52	267	866	35.831	740
1952/53	285	1.277	48.422	1.340
1953/54	284	1.408	49.690	1.455
1954/55	275	1.463	49.724	1.538
1955/56	267	1.528	49.574	1.677
1956/57	263	1.512	48.844	1.810
1957/58	280	1.537	48.716	1.860
1958/59	277	1.533	47.889	1.935
1959/60	273	1.546	48.382	1.767
1960/61	268	1.566	48.155	1.774
1961/62	262	1.559	47.830	1.765
1962/63	256	1.573	48.228	1.797
1963/64	246	1.565	47.754	1.927

Iskolaév	Iskola	Osztály	Tanuló	Pedagógus
1964/65	239	1.577	46.561	2.083
1965/66	235	1.551	45.311	2.079
1966/67	224	1.568	43.479	2.182
1967/68	224	1.548	42.642	2.203
1968/69	221	1.550	41.688	2.282
1969/70	217	1.567	40.535	2.295
1970/71	217	1.552	39.001	2.331
1971/72	211	1.535	37.515	2.236
1972/73	201	1.521	36.938	2.285
1973/74	196	1.497	35.430	2.213
1974/75	192	1.524	36.271	2.284
1975/76	179	1.463	34.943	2.259
1976/77	175	1.454	34.044	2.238

NÉMET TANNYELVŰ ELEMI ISKOLÁK

Iskolaév	Iskola	Osztály	Tanuló	Pedagógus
1949/50	1	1	27	1
1950/51	2	2	81	2
1951/52	10	16	579	23
1952/53	22	28	735	28
1953/54	11	13	305	14
1954/55	5	5	111	4

OLASZ TANNYELVŰ ELEMI ISKOLÁK

Iskolaév	Iskola	Osztály	Tanuló	Pedagógus
1949/50	38	140	3.895	91
1950/51	67	189	5.850	209
1951/52	63	195	4.997	168
1952/53	58	276	6.277	258
1953/54	42	218	4.945	239

Iskolaév	Iskola	Osztály	Tanuló	Pedagógus
1954/55	41	181	3.801	208
1955/56	31	139	2.743	171
1956/57	28	121	2.472	148
1957/58	28	119	2.364	167
1958/59	28	120	2.281	158
1959/60	30	126	2.273	170
1960/61	29	129	2.250	184
1961/62	28	141	2.483	192
1962/63	28	132	2.067	177
1963/64	27	133	1.993	192
1964/65	28	134	1.886	196
1965/66	26	138	1.792	194
1966/67	29	141	1.755	191
1967/68	30	159	1.704	197
1968/69	29	142	1.642	186
1969/70	30	141	1.606	225
1970/71	30	150	1.538	219
1971/72	30	149	1.489	219
1972/73	28	147	1.430	219
1973/74	30	147	1.379	220
1974/75	30	150	1.514	236
1975/76	30	130	1.322	234
1976/77	29	130	1.174	219

ROMÁN TANNYELVŰ ELEMI ISKOLÁK

Iskolaév	Iskola	Osztály	Tanuló	Pedagógus
1949/50	28	90	3.055	76
1950/51	38	101	3.682	79
1951/52	37	105	3.767	93
1952/53	39	144	4.679	155
1953/54	37	161	4.826	163

Iskolaév	Iskola	Osztály	Tanuló	Pedagógus
1954/55	37	167	5.137	186
1955/56	34	175	5.059	191
1956/57	35	173	5.089	212
1957/58	33	172	5.061	225
1958/59	33	181	5.190	240
1959/60	33	178	5.351	233
1960/61	33	183	5.323	225
1961/62	35	178	5.488	218
1962/63	34	176	5.343	224
1963/64	34	177	5.225	222
1964/65	34	178	5.018	244
1965/66	33	174	4.605	233
1966/67	30	167	4.358	265
1967/68	30	167	4.134	254
1968/69	28	157	3.924	246
1969/70	29	168	3.600	261
1970/71	29	166	3.555	267
1971/72	29	165	3.232	258
1972/73	28	161	3.126	254
1973/74	29	161	3.034	251
1974/75	30	161	3.060	282
1975/76	30	157	3.007	250
1976/77	30	151	2.896	244

RUSZIN TANNYELVŰ ELEMI ISKOLÁK

Iskolaév	Iskola	Osztály	Tanuló	Pedagógus
1949/50	17	31	2.128	31
1950/51	11	35	1.550	32
1951/52	16	40	1.544	37
1952/53	13	49	1.750	62
1953/54	13	57	1.939	67

Iskolaév	Iskola	Osztály	Tanuló	Pedagógus
1954/55	15	55	1.813	65
1955/56	13	57	1.863	75
1956/57	10	55	1.832	68
1957/58	8	53	1.729	68
1958/59	6	48	1.532	58
1959/60	6	53	1.618	61
1960/61	5	50	1.524	54
1961/62	5	45	1.462	52
1962/63	5	42	1.368	47
1963/64	4	41	1.257	53
1964/65	4	38	1.199	59
1965/66	4	36	1.084	54
1966/67	4	33	1.024	53
1967/68	4	35	1.057	58
1968/69	4	47	1.059	54
1969/70	4	35	1.048	49
1970/71	4	38	1.065	56
1971/72	4	38	1.038	55
1972/73	4	40	1.044	60
1973/74	4	42	1.065	62
1974/75	4	45	1.060	78
1975/76	4	43	1.022	63
1976/77	4	43	998	64

SZLOVÁK TANNYELVŰ ELEMI ISKOLÁK

Iskolaév	Iskola	Osztály	Tanuló	Pedagógus
1949/50	32	124	5.647	89
1950/51	28	116	5.380	81
1951/52	32	116	4.583	94
1952/53	35	177	7.153	173
1953/54	37	189	6.784	205

Iskolaév	Iskola	Osztály	Tanuló	Pedagógus
1954/55	35	210	7.633	241
1955/56	36	224	7.974	238
1956/57	37	231	8.353	246
1957/58	35	241	8.567	272
1958/59	33	250	8.518	318
1959/60	32	254	8.677	289
1960/61	33	251	8.834	289
1961/62	33	251	8.863	294
1962/63	32	253	8.717	289
1963/64	32	261	8.816	302
1964/65	30	251	8.354	336
1965/66	30	251	8.043	310
1966/67	32	259	7.836	323
1967/68	33	270	7.849	336
1968/69	32	268	7.526	353
1969/70	30	258	7.025	342
1970/71	29	257	6.730	356
1971/72	29	254	6.389	350
1972/73	29	251	6.279	345
1973/74	29	248	8.094	347
1974/75	27	246	6.048	365
1975/76	28	248	5.994	356
1976/77	21	230	5.696	352

TÖRÖK TANNYELVŰ ELEMI ISKOLÁK

Iskolaév	Iskola	Osztály	Tanuló	Pedagógus
1949/50	132	314	12.671	250
1950/51	132	309	12.554	238
1951/52	153	405	15.554	356
1952/53	157	537	17.694	517
1953/54	152	564	18.348	512

Iskolaév	Iskola	Osztály	Tanuló	Pedagógus
1954/55	139	534	16.397	484
1955/56	134	507	14.962	480
1956/57	118	423	12.534	359
1957/58	108	366	11.290	340
1959/59	85	342	10.559	324
1959/60	74	335	10.392	313
1960/61	65	211	9.847	269
1961/62	56	278	9.295	295
1962/63	62	313	9.824	327
1963/64	60	305	9.320	310
1964/65	60	306	9.203	347
1965/66	58	293	9.017	343
1966/67	58	300	8.903	362
1967/68	57	287	8.655	351
1968/69	56	288	8.266	327
1969/70	56	272	7.649	312
1970/71	60	288	7.942	325
1971/72	60	293	7.720	339
1972/73	65	287	7.561	325
1973/74	64	287	7.406	322
1974/75	64	272	7.213	331
1975/76	64	276	7.273	327
1976/77	63	285	7.051	331

Már a felületes összehasonlításból is kitűnik, hogy az adatok sorában törések észlelhetők. Ilyen pl. az 1951/52-es és az 1952/53-as tanév közötti jelentős eltérés, mely abból adódik, hogy korábban az alгимnáziumok tanulóit nem elemistáknak mutatja a statisztika. Erre már korábban is utaltunk.

Az olasz és a török tannyelvű iskolák tanulói számában jelentkező törés abból ered, hogy ezek a nemzetiségek jelentős számban kitélepültek az országból.

A további vizsgálódások azt igazolják, hogy a nemzetiségi tanulók száma csökkenőben van, csak az albánok esetében van ellenkező irányzatú változás. Tehát az egyenkénti taglalás nem azonos eredményeket nyújt. Ez a hanyatló irányzat akkor válik szembeötlővé, ha ezt össze-

vetjük az ország elemistáinak számával. Az utóbbi tíz év adatai arra utalnak, hogy az országban az elemisták száma stagnál, enyhe, csökkenő irányzattal. Ha az utolsó évet összehasonlítjuk a tíz évvel korábbival (1966/67), akkor csupán 2,5%-os csökkenés mutatható ki. A nemzetiségi tanulók számának adatai nem így viselkednek, hanem negatívabb irányzatú csökkenést mutatnak.

A helyzetkép pontosabb felmérése érdekében bizonyos összehasonlító adatok bemutatása is szükséges. Ebben az esetben csupán az albán és a magyar tanulók esetében végzünk további kutatásokat. Azért figyeljük ezt a két nemzetiséget, mert ezek a legnagyobb lélekszámúak, valamint azért is, mert zömmel egy meghatározott területi egységben élnek. Az albánok a Kosovo SZAT-ban, a magyarok pedig a Vajdaság SZAT-ban.

Ebben az esetben a népszaporulatot ragadjuk ki, mert ez az adat kétségtelenül közvetlenül kihat az elemi iskolások számára.

NÉPSZAPORULAT

(ezer lakosra számítva)

Év	JSZSZK	Koso- vo	Vajda- ság	Év	JSZSZK	Koso- vo	Vajda- ság
1949	16,5	24,9	12,2	1964	11,4	28,3	5,2
1950	17,2	29,1	11,5	1965	12,2	29,2	6,0
1951	12,9	18,5	9,1	1966	12,3	28,8	6,1
1952	17,9	27,3	11,7	1967	10,8	28,9	4,4
1953	16,0	22,0	10,6	1968	10,4	29,2	4,6
1954	17,7	30,5	11,4	1969	9,6	29,9	3,3
1955	15,5	25,3	10,3	1970	8,9	27,6	2,8
1956	14,8	27,5	8,6	1971	9,5	29,3	3,2
1957	13,2	21,6	8,0	1972	9,1	29,1	2,8
1958	14,7	31,1	7,3	1973	9,5	28,1	3,5
1959	13,5	26,6	6,3	1974	9,7	29,1	3,3
1960	13,6	29,9	7,7	1975	9,5	28,0	3,7
1961	13,7	29,7	7,7	1976	9,7	28,5	4,3
1962	12,0	26,4	5,7	1977	9,3	27,6	3,7
1963	12,5	28,5	6,2				

Az előbbi adatok ismeretében már nem is oly rendhagyó, hogy az albán tanulók száma állandóan emelkedik, míg a magyaroké csökkenő irányzatot mutat. A lakosok számának háború utáni gyors növekedése megszűnt, az utóbbi tíz évben többé-kevésbé állandósult. Az országra érvényes mutatószámok nem érvényesek Kosovóra és Vajdaságra. Az előbbi tartományban toronymagasan az országos átlagon feletti a népszaporulat, míg az utóbbiban jóval az országos átlag alatt maradt, szinte aggasztó méreteket öltött — mondanák a demográfusok.

Még egy utolsó számadatot vizsgálunk meg. Nézzük meg, hogy az utóbbi négy népszámláláskor magukat albánoknak, illetve magyaroknak valló lakosok hány százaléka tanul az elemi iskolákban anyanyelven:

Nemzetiség	1948	1953	1961	1971
Albán	13,26	14,57	15,60	19,30
Magyar	7,35	9,89	9,48	8,16

A növekvő, illetve csökkenő arányszámot sok minden okozhatja. Pl. a nemzetiségi lakosság átlagos életkora, a szülők érdeklődése az anyanyelvi oktatás iránt stb. Mindenesetre egyértelműnek látszik, hogy a magyar gyerekek mindig kisebb arányban tanulnak anyanyelvükön, mint az albán szülők gyermekei.

Ez a munka nem foglalkozik azokkal, akik nem tanulnak anyanyelvükön. Ez a téma egy sokkal szélesebb és mélyebb vizsgáldást igényel.

Rezime

Образованье на језицима народности

Nakon osvrta na istoriju obrazovanja na jezicima narodnosti autor, navodeći statističke podatke, ukazuje na neke interesantne činjenice. Posebno se prikazuje mađarsko i albansko stanovništvo pošto oni pripadaju određenoj teritorijalnoj grupaciji. Podaci pokazuju da procenat koji pohađa školu na maternjem jeziku postepeno opada. Autor u ovom radu ne pokušava tražiti uzroke ove pojave. Bilo bi interesantno udubiti se u ovu problematiku — konstatuje i sam autor na kraju svog rada.

Inhalt

Unterricht in den Sprachen der Nationalitäten

Nach dem der Verfasser einen Rückblick auf die Geschichte des Unterrichts in den Sprachen der Nationalitäten ausgeführt hat, hat er — sich mit statistischen Daten bedienend auf einige interessante Tatsachen hingewiesen. Insbesondere stellt er die ungarische und albanische Einwohnerschaft vor, da diese bestimmten territorialen Gruppen angehören. Die Daten zeigen darauf hin, dass sich die Prozente der Schulbesucher in der Muttersprache stufenweise mindern. Der Verfasser versucht nicht in dieser Arbeit die Ursachen dieser Tatsachen zu untersuchen. Es wäre interessant sich in diese Problematik zu vertiefen, konstatiert der Verfasser am Schluss seiner Arbeit.